

igazgatásra fókuszál, víziójában nem egy egységes ország áll, hanem sok, egymással szembenálló, versengő kis helyi Magyarország. Amúgy szerintem egyetlen aktornak sem érdeke, hogy bármilyen változás is legyen a korábbi megörökölt rendi jellegű rendszeren. „Nincs ma a világon irányadó történelmi modell, nincs történelmi végcél, amerre Magyarország tartathatna.”

Az ex-kancellárminiszter Stumpf István, aki a politikát a praxis oldaláról is megismerhette, már jóval bátrabban mer akár konkrét javaslatokat is megfogalmazni. Pártoktól független, új politikai erőket kívánna beemelni a rendszerbe, mégpedig egy második kamara keretein belül, az államfő esetében pedig közvetlen választást preferálna.

Tölgyessy Péter, aki több pártot is megjárt, talán nem véletlenül a legkritikusabb az intézményi szereplőkkel szemben. Az egész kötetnek is címet kölcsönző írásában viszont ő szorgalmazza a legkevesebb változtatást a kialakult erőviszonyok intézményi feltételein. Persze a rendszer egyik „alapító atyjaként” ennyi érzelmi elfogultság érthetőnek tűnhet „gyermek” irányában.

Az utószó a könyv szintéziseként szolgál. Szerzője, Gombár Csaba, ha a társszerzők közt nem is mediátor, arbiter avagy éppen fölöttük levitáló

guru, mégis a többiektől kissé elrugaszkodva kíván egyensúlyt teremteni. Írása két – az olvasó számára akár szabadon választható – alternatívára

ágazik el: az egyik szerint az alapszerkezeten változtatni kell, míg a másik az állandóság mellett voksol. Egyelőre talán ez tűnik a legbölcsebbnek: a kaput nyitva hagyni, s nem elzárkózni a különféle megoldások elől. Remélhetőleg – a közelmúlt leghihetetlenebb alkotmányozási elképzelései ellenére is – lesznek még hasonló, a változtatás lehetőségéről szóló hangok a közéletben, nehogy a – már idézett – költőnek legyen igaza: „most tél van és csend és...”

IZMINDI RICHÁRD

(Szerkesztette Gombár Csaba,
Századvég Kiadó, Budapest, 2006,
170 oldal, 2310 Ft)

Peregrinálók Negyvenhárom magyarországi és erdélyi orvostanhallgató életrajza, 1683–1783

A peregrinációt, a magyar diákok külföldi egyetemjárását lényegében a kényszer szülte a középkortól kezdve Magyarországon. A katolikus ifjúság

tanulhatott közelebbi egyetemeken is: Bécsben, Grácban, Krakóban vagy a nagyszombati akadémián. A felsőfokú végzettséget megszerezni vágyó protestáns fiatalság azonban messzebbre kényszerült. A református vallásúak elsősorban Németország, Svájc és Hollandia akadémiáin tanultak tovább, és sokan átlátogattak Angliába is. Megemlítésre méltó érdekesség, hogy a franekeri akadémiának, a reformáció egyik fontos centrumának külföldi hallgatói között a 17. század folyamán a legnagyobb létszámban a magyarok (főleg erdélyiek) voltak.

Az egyetemjárás a 19. század végéig bevett képzési módszer volt, de leginkább a 18. század végéig éltek ezzel a lehetőséggel a diákok. A külföldre látogatás egyik fő hozadéka az volt, hogy a peregrinusok közvetlen kapcsolat találtak a kor kiváló személyiségeivel, megismerkedtek a tudományok legújabb eredményeivel, s hazatérve közvetítették is azokat, emelve ezzel a hazai tudományosság fényét. Az utazó diákok – városról városra járva – élményeiket gyakran útleírásokba, útinaplókba foglalták. A peregrinálók legsikeresebb és legjobb európai útleírását Szepsi Csombor Márton írta meg, amely *Europica varietas* címen jelent meg Kassán, 1620-ban.

A téma iránt érdeklődők haszonnal forgathatják a közelmúltban meg-

jelent *Peregrinálók* című könyvet, amely negyvenhárom magyarországi és erdélyi orvostanhallgató életrajzát tartalmazza. A szerkesztő a kiváló szaktekinély, Dörnyei Sándor kandidátus, orvostörténész, művelődéstörténész. Bár rendkívül termékeny munkásságának fontosabb darabjait azok hatalmas száma miatt lehetetlen felsorolni, érdemes megemlíteni, hogy nevéhez fűződik többek között a magyar orvostörténeti irodalom 1715–1944 közötti bibliográfiájának összeállítása és a magyar gyógyszeré-

sztettörténeti irodalom 1944 előtti teljes bibliográfiájának egybegyűjtése.

A könyvben egytől egyig eddig ismeretlen orvoséletrajzok találhatók, magyar nyelven ezek a kötet megjelenéséig hozzáférhetetlenek voltak. Ezek a biográfiák általában

doktori disszertációk kiegészítéseként jelentek meg annak idején, ezért a kutatók figyelmét általában elkerülték. Az eredeti szövegeket Dörnyei gyűjtötte össze, maga a könyv ötlete is tőle származik; a fordítás és a magyarázatok Magyar László András munkái. Az itt olvasható életrajzok mindegyike csak az illető személyek életének első szakaszáról, a diploma megszerzéséig megtett életútrol tanúskodik. Arról azonban olyan részletesen, ahogy azt más forrásból bizonyosan nem tudhatná meg az olvasó, tehát igen

fontos tudománytörténeti gyűjteménnyel van dolgunk.

Bár nyilvánvaló, hogy az életrajzok a disszertációk szerves részeként latin nyelven íródtak, talán szerencsésebb lett volna, ha a könyvben felsorolt orvosok és más személyek eredeti nevét használja a fordító, és nem a diplomán szereplő hivatalos latint. Így érezhető lett volna a diplomát szerzők nemzetiségi háttere is, amely még érdekesebbé tehetné volna a könyv böngészését. Jó példa erre az a könyvben szereplő Ebhardt Georgius Sigismundus, aki, mint az később ki is derül, német anyagyermekként látta meg a napvilágot Sopronban, a mindennapokban használt neve valószínűleg Georg Sigismund Ebhardt volt.

E szépséghiba szembetűnő. Ettől függetlenül értékes könyvet jelentetett meg a zebegényi Borda Antikvárium. A külalak, a kötés, a papír, a tipográfia már első kézbevételekor elárulja, hogy ez bizony ismét egy könyvészeti csemege. Megszokottan szép, igényes Borda-kiadvány.

TULOK PÉTER

*(Szerkesztette Dörnyei Sándor,
fordította Magyar László András,
Borda Antikvárium, Zebegény, 2006,
190 oldal, 6000 Ft)*

BENCZE GÉZA:

Váci út, a magyar gépipar főutcája

Egy ipartörténeti adattárat úgy képzel el az ember fia, mint egy belső kiadványt: széthulló, írógéppel írt A4-es lapokkal, amelyeket minden olvasó a sarkán saját kezűleg láttat. Ezzel szemben dr. Bencze Géza muzeológusnak, az Országos Műszaki Múzeum főigazgató-helyettesének könyve igazi, könyvforma könyv, kémenytáblás, igényes kiállítású, szinte felkínálja magát az olvasásra. S valóban, eljött az idő, hogy a magyar kultúra hívei ipartörténeti adattárakat is lapozgassanak, a magyar ipartörténet ugyanis a legemberibb történetek: sikerek, kudarcok, nemzeti büszkeség és ügyetlenségek, alkotókedv és előrevívó újítások tárháza. S lassan politikai felhangoktól mentesen illenék beszélnünk termelésről, munkásságról, kulturális munkásmozgalomról, Budapest egész arculatát megváltoztató életmódról és tevékenységekről is.

A könyv a Váci útról szól, amelyről a mai olvasónak egy díszletszerű üzletközpont, vagy az idősebbeknek Hidas Antal mozgalmi dala juthat eszébe, amelyben Vörös Csepel vezeti harcunk, s „a Váci út felel neki”. A bölcsész talán Berda József külön alakját is felidézi, a tánczene kedvelői pedig a szomorú kánsan baktató Vámosi Jánost, aki a környéken járja macskaköves útját,